

BATALION "PARASOL"

=====

Historia

37/72

Oddział utworzony został w sierpniu 1943 r jako oddział dyspozycyjny Kierownictwa Dywersji (Kedywu) Komendy Głównej Armii Krajowej. Rodowód swój "Parasol" wywodzi z Szarych Szeregów (kryptonim konspiracyjnego Związku Harcerstwa Polskiego) oraz grupy młodzieży "Pet" (Organizacja Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej).

Dowódcą oddziału był kpt "Pług" - Adam Borys, ur.191 r., skoczek spadochronowy, zrzucony do Polski z Anglii 1.10. 1942r.

Liczebność oddziału w chwili jego powstania wynosiła 75 żołnierzy, wśród których byli również uczestnicy akcji Szaroszeregowych pod Arsenalem i Celestynowem (odbicie więźniów) pod Śródborowem (wysadzenie pociągu). Działalność oddziału skierowana była przede wszystkim przeciwko wyższym funkcjonariuszom Gestapo i policji hitlerowskiej oraz przeciwko cywilnym władzom okupacyjnym - jako odwet za zbrodnie wobec polskiej ludności. Kolejne kryptonimy oddziału, zmieniane ze względu na bezpieczeństwo konspiracyjne, określają jego charakter: "AGAT 90" (skrót od: Anty-Gestapo), ~~ME~~ "PEGAZ 81" (skrót od: Przeciw-Gestapo), "PARASOL 53" (w okresie przekształcania się w jednostkę skoczków spadochronowych).

Zadaniem oddziału było:

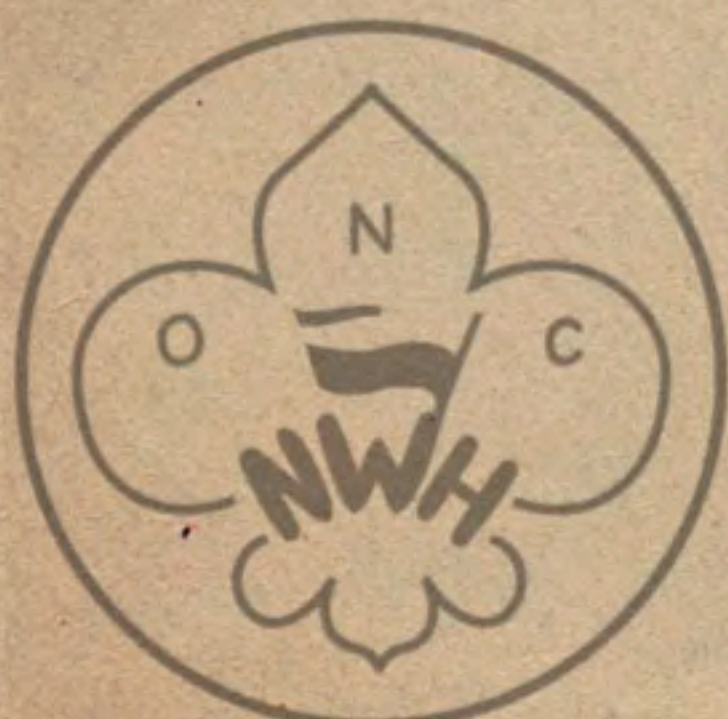
1. Prowadzenie bieżącej walki o charakterze odwetowym, tzn. przeprowadzanie w centrum siedziby wroga precyzyjnie zaplanowanych akcji bojowych, których zasadniczym elementem było zdobycie przewagi ogniowej przez zaskoczenie nieprzyjaciela oraz błyskawiczny odskok.

archiwum

cie zmarł 25.8.1944r. w 25 roku życia. Pochowany na kwatery batalionu "Zośka".

- "Słoddek" - Władysław Kalinowski, przedwojenny pchr., uczestnik obrony Modlina w 1939r., w czasie okupacji walczył w partyzantce, od wiosny 1944r. żołnierz "Parasola", d-ca drużyny w I kompanii. W czasie Powstania walczył na Woli i Starym Mieście jako d-ca I Kompanii. W ostatnich dniach na Starym Mieście dowodził włączonym tu "Parasolem". Zginął na Pl. Krasińskich 1.IX.1944r. Odznaczony Krzyżem Walecznych. Jednymi z najmłodszych żołnierzy batalionu "Parasol" byli "Wiarus" lat 15 (Andrzej Malewski) i "Wicek" lat 16 (Władysław Pielaszek). Oba dołączyli do oddziału w pierwszych dniach Powstania na Woli, biorąc udział w działaniach na Woli i Starym Mieście. Wykazali się dużą odwagą, za co odznaczeni zostali Krzyżem Walecznych, a Wicek awansowany do stopnia kaprała. "Wicek" poległ w jednym ze szturmów na terenie getta w końcu sierpnia 1944r.

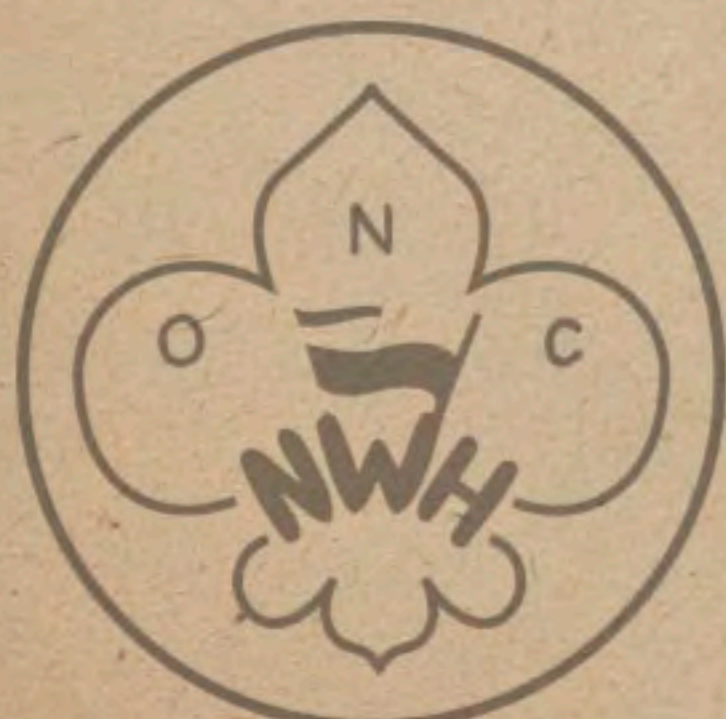

2. Przygotowanie oddziału do działalności w szeregach regularnej armii, tj. przejścia od działań dywersyjnych do operacji frontowych.
3. Przygotowanie żołnierzy oddziału do działalności i pracy po zakończeniu wojny oraz kształtowanie postawy i poczucia obywatelskiego (zorganizowane obowiązkowe szkolenie ogólnokształcące, kursy samokształceniowe, dyskusje światopoglądowe itp).

Prowadzenie bieżącej walki wymagało intensywnego szkolenia wojskowego i bojowego żołnierzy w jednostkach Oddziału, w Szkole Podoficerskiej "Belweder" oraz w Szkole Podchorążych "Agrykola". Prowadzono również szkolenie specjalistyczne, jak: dywersyjne, strzelców spadochronowych, prowadzenia pojazdów mechanicznych, sanitarne; szkolenie to obejmowało również dziewczęta.

Oddział przeprowadził wiele akcji dywersyjnych, z których wymienić należy przede wszystkim:

1. Akcja na Franza Bürcka, z-cę komendanta Pawiaka (przeprowadzona 7.9.1943 na rogu ul. Marszałkowskiej i Litewskiej, d-ca akcji - "Jeremi" - Jerzy Zborowski)
2. Akcja na Augusta Kretschmanna, z-cę komendanta obozu koncentracyjnego przy ul. Gęsiej (23.9.1943r. na rogu ul. Rozbrat i C. Sniegockiej, d-ca "Kopeć" - pchr. Stanisław Jastrzębski)
3. Akcja na Ernesta Weffelsa, szczególnie zbrodniczego funkcjonariusza Pawiaka (1.10.1943r. Pl. Na Rozdrożu, d-ca akcji "Ozkan" - Kazimierz Kardaś)
4. Akcja na Engelbertha Frühwirtha, szczególnie zbrodniczego funkcjonariusza Pawiaka (25.10.1943r. ul. Leszno, d-ca akcji "Zawał" - pchr. Krystyn Strzelecki).

5. Akcja na Lechnera kierownika referatu do walki z ruchem oporu (5.10.1943r., Al.Szucha, d-ca akcji "Przygoda" - pchr. Tadeusz Wronowski)
6. Akcja na Antona Hergla, kierownika drukarni hitlerowskiej (10.12.1943r., ul.Leszno, d-ca akcji "Maryla" - pchr. Stefan Pakuła)
7. Akcja na Brauna, kierownika Wohnungsamt'u (13.12.1943r. Pl.Teatralny - Daniłowiczowska, d-ca akcji "Orkan" - Kazimierz Kardaś)
8. Akcja na Franza Kutschere, d-cę SS i policji na dystrykt warszawski (1.2.1944r., róg Al.Ujazdowskich i Pięknej, d-ca akcji "Lot" - kpr. Bronisław Pietraszewicz)
9. Akcja na Grössera, wyższego funkcjonariusza Schutzpolizei (20.4.1944r. ul.Chocimska, d-ca akcji "Mirski" - pchr. Jerzy Zapadko)
10. Akcja na Waltera Stamma, z-cę komendanta policji bezpieczeństwa na dystrykt warszawski (6.5.1944r. Al.Szucha, d-ca akcji "Orkan" - Kazimierz Kardaś)
11. Akcja na Wilhelma Koppe, wyższego dowódcę SS i policji w GG (11.7.1944r. w Krakowie przy Pl.Kossaka, d-ca akcji "Kafał" - pchr. Stanisław Leopold).

W czerwcu 1944r. oddział przekształcony został z kompanii w batalion. W czasie Powstania Warszawskiego batalion "Parasol" brał udział w walkach

- na Woli - w rejonie ulic: Żytniej, Młynarskiej, Górczewskiej, Wolskiej, w obronie cmentarza kalwińskiego i ewangelickiego; ciężko ranny został d-ca batalionu kpt. "Pług" - Adam Borys; polegli: ppor. "Andrzej" - Andrzej Wojnicz, d-ca drużyny II komp., "Lubicz" - ppor. Marian Janczakowski, z-ca d-cy II kompanii, sanitariuszka "Irena" Irena Potocka.

- na terenie getta, Pawiaka, Gęsiówki, na Starym Mieście - w rejonie Ogrodu i Pałacu Krasińskich, ulic: Bonifraterskiej, Długiej, Bielańskiej, pasażu Simonsa; ciężko ranny został d-ca II kompanii por. "Wacek" - Wacław Czyszek, zginęli: d-ca I kompanii "Rafał" - Stanisław Leopold, d-ca I plutonu "Mietek" - Antoni Sakowski, p.o. d-cy batalionu (kolejno) "Wzodek" - Władysław Kalinowski i "Ziutek" - Józef Szczepański.

Po wycofaniu się kanałami do Śródmieścia, "Parasol" skierowany został następnie

- na Czerniaków - rejon ulic: Rozbrat, Okrag, Ludna, Solec, Wilanowska; ciężko ranny "Jeremi", "Luty"; polegli: "Zabawa", "Jenny" - Irena Malento, kierowniczka drużyny dziewcząt II kompanii

następnie resztki Oddziału walczyły po przejściu kanałami

- na Mokotowie, skąd powróciły kanałami do Śródmieścia.

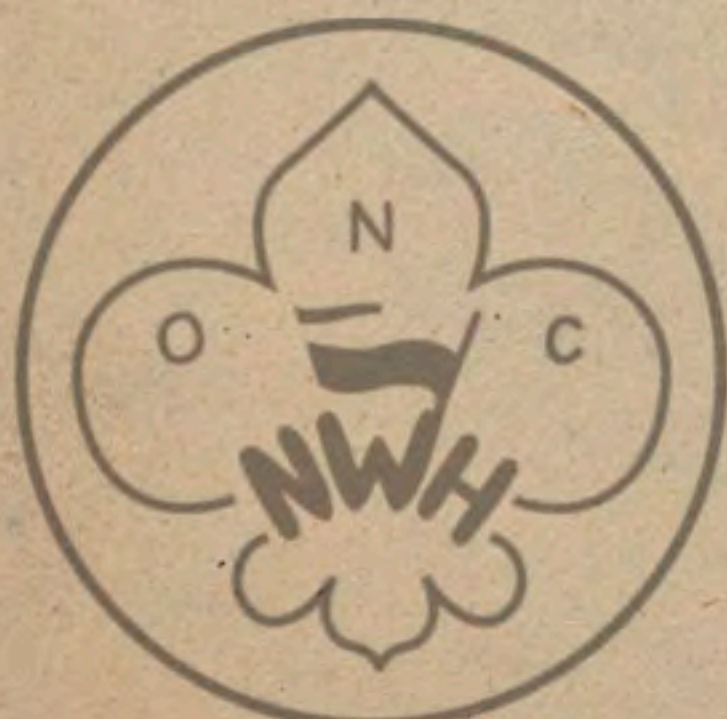
Łączną liczbę żołnierzy batalionu "Parasol" w okresie konspiracji i powstania określić należy na około 450 - 500, w tym patrole sanitarne i łączności, złożone z dziewcząt (w łębie około 60 osób).

Straty Oddziału wynoszą około 75 % stanu osobowego, licząc żołnierzy poległych w akcjach konspiracyjnych, w walkach powstańczych, jak również pomordowanych przez hitlerowców w szpitalach polowych.

Kwatera

Na kwaterze batalionu "Parasol" znajduje się 108 grobów indywidualnych oraz symboliczna mogiła-pomnik, na którym wyryte są nazwiska lub pseudonimy 146 żołnierzy, nie posiadających grobów na kwaterze Oddziału (według informacji posiadanych w okresie budowy pomnika w 1961r.)

Na kwaterze batalionu lub innych kwaterach Cmentarza Powązkowskiego spoczywają m.in.:

- "Lot" - ppor. Bronisław Pietraszewicz, d-ca I plutonu, żołnierz konspiracji od 1939r., uczestnik akcji na Bärcka, d-ca akcji na Kutschereę. Ciężko ranny w czasie akcji, dowodził nadal wycofaniem się i odskokiem kolegów. Zmarł z ran 6.II.1944r. w 22 roku życia. Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Virtuti Militari V Kl. i Krzyżem Walecznych. Pochowany na kwaterze bat. "Zośka".

- "Zeta" - Halina Grabowska. Uczestniczyła w pracach konspiracji od 1940r. Brała udział w przygotowaniu wielu akcji bojowych oddziału. Ciężko ranna w czasie akcji na Koppego, ogniem z pistoletu osłaniała odwrót kolegów. Bezlitośnie katowana przez gestapo, nie wydała nikogo. Zamordowana 26.VII.1944r. w więzieniu w Krakowie w 21 roku życia.

- "Orkan" - ppor. Kazimierz Kardaś, jeden z najdzielniejszych żołnierzy "Parasola" w czasie konspiracji, z-ca d-cy II plutonu, d-ca trzech akcji bojowych: na Weffelsa, Brauna i Stamma. Ciężko ranny w czasie akcji na Stamma, zmarł z ran 7.V. 1944r. Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V Kl. i dwukrotnie Krzyżem Walecznych.

- "Zabawa" - ppor. Jan Wróblewski, w czasie powstania d-ca plutonu w III kompanii. Uczestnik kilku akcji bojowych oddziału, m.in. na Stamma. Zginął w czasie Powstania na Czerniakowie w 26 roku życia. Odznaczony dwukrotnie Krzyżem Walecznych.

- "Ziutek" - ppor. Józef Szczepański, uczestnik akcji bojowych "Parasola", m.in. na Koppego. Koleżeński, cieszący się wielką sympatią kolegów, odznaczał się odwagą graniczącą z brawurą. Autor wierszy i tekstów piosenek opiewających życie i walkę oddziału. ~~Kxxxxxxxxxxxxxxxx~~ Ostatniego dnia Starego Miasta dowodził pozostałymi tu żołnierzami "Parasola". Zmarł z ran 12.IX.1944 w 22 roku życia. Odznaczony

dwukrotnie Krzyżem Walecznych.

- "Bruno" - ppor. Bronisław Hellwig, świetny kierowca, uczestniczył w wielu akcjach bojowych "Parasola", m.in. na Brauna, Kutschere i Stamma. Ciężko ranny w czasie akcji, doprowadził mimo pościgu hitlerowców samochód z rannymi kolegami do konspiracyjnego szpitala. Zmarł 22.VII.1945r. w wyniku komplikacji po odniesionych ranach w 25 roku życia. Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V Kl. i Krzyżem Walecznych.

- "Luty" - ppor. Wacław Dunin-Karwicki, phm, uczestnik konspiracji od 1939r. Zorganizował i dowodził III plutonem, a następnie III kompanią. W czasie Powstania, na Czerniakowie pełnił obowiązki z-ca d-cy batalionu. Zmarł z ran 21.XI.1944.

- "Jeremi" - ppor. Jerzy Zborowski, żołnierz konspiracji od 1939r., kolejno w organizacji "Pet" (ZPMD), w Szarych Szeregach, gdzie uczestniczył m.in. w akcji pod Arsenalem. Od chwili powstania oddziału z-ca d-cy batalionu. D-ca akcji na Būrcka, obserwator, a następnie po zranieniu "Rafała" - d-ca akcji na Koppego. Kilkakrotnie ranny w czasie Powstania, ciężko ranny na Czerniakowie, widziany po raz ostatni na noszach na Pl. Narutowicza. Zamordowany wraz z poślubioną w czasie Powstania żoną, łączniczką "Niną" (Janina Trojanowska-Zborowska). Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V Kl. i Krzyżem Walecznych. Grobu Zborowskich nie ma, nazwiska wyryte są na płycie-pomniku.

- "Rafał" - ppor. Stanisław Leopold, uczestnik konspiracji od 1939r., jeden z założycieli "Pet", po śmierci "Lota" przejął dowództwo I plutonu, a następnie I Kompanii.

D-ca akcji na Koppego w Krakowie, w której zostaje ranny. W okresie Powstania, mimo niezagojonych ran odniesionych w Krakowie, dowodzi I Kompanią. Ciężko ranny na Starym Mieś-

"Parasol" - oddział dywersyjny Kedywu/Kierownictwa Dywersji/KG AK. Powstał w sierpniu 1943 z grupy młodzieży harcerskiej z Grup Szturmowych Szarych Szeregów. Kolejne kryptonimy: "Agat"/Od słów anty-gestapo "Pegaz"/~~ant~~ przeciw-gestapo/, "Parasol"/jedn. skoczków spadochr./Zorganizowany na wzór zmotoryzowanego baonu piechoty z uwzględnieniem specyfiki konspiracyjnej walki w mieście. Taktyka walki polegała na przeprowadzaniu precyzyjnie zaplanowanych akcji w centrum siedzib niem., w których ^{wykonanie} ~~zrealizowanie~~ zadania umożliwiała przewaga ogniowa w wyniku zaskoczenia, a następnie szybki odskok. Z kompanii /75 os/ przekształcony w baon/ok. 450 os./ Pod d-dztwem Adama Borysa, ps. "Pług", "Pał", "Dyrektor"/ur. 1909/ oddział wykonał 11 akcji/m.inż. na Kutschere/p. Kutschera/, czk. załogi Pawlaka: Buerckla, Fruewirtha, Kretschmanna i Weffelsa, z-cę komendanta policji bezpieczeństwa w W-wie Stamma, wyższego d-cę SS i policji w GG Koppo/W okresie powstania w-wskiego oddział walczył na Woli, Styrum Mieście i Czerniakowie.

To hasło napisaliśmy na
zlecenie PWN do WEP

"Malina - Pucia" - łączniczka
i "Lena" - sanitariuszka, b.
żołwiere Parasola

J. Kacupisłus

